

УДК 316.77

Сошинська В.Є.,

*доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю
Гуманітарного інституту Київського університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат наук із соціальних комунікацій*

ПРИНЦИП НАСЛІДУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ У ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

У статті викладено деякі результати дослідження професійної комунікації у вітчизняній документно-інформаційній сфері двох періодів: першої третини ХХ ст. (1900–1930) та періоду з 1990-х років і до сьогодні.

Ключові слова: професійна комунікація, комунікаційні процеси, документно-інформаційна сфера.

Для сучасних наукових дисциплін документно-інформаційного циклу (книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, документознавство, архівознавство та ін.) великого значення набуває вивчення їх генезису, еволюції та основних тенденцій розвитку в національному й міжнародному аспектах. Дослідження комунікаційної діяльності дозволяє ґрунтовніше вивчити процес розвитку української галузевої науки і практики та служить пізнанню його закономірностей.

Теоретичні та прикладні дослідження проблем комунікації здійснюють соціологи, політологи, економісти, культурологи, психологи, документознавці, філологи, журналісти, етнографи і представники інших суміжних дисциплін. Поряд із загальною теорією комунікації активно розвиваються спеціалізовані комунікативні дисципліни — вивчення масової, наукової, політичної, маркетингової комунікації тощо.

Однією із найбільш досліджених сфер професійної комунікації, безперечно, є комунікація у науковому середовищі. Класичними у цій царині стали праці Д. Белла, М. Вебера, Н. Віннера, У. Гарвея, Р. Гіляревського, Г. Ласуелла, Г. Мензела, О. Михайлова, Г. Почепцова, Д. Прайса, А. Соколова, А. Чорного, У. Шрамма та ін. [1, 1].

Багатоаспектний характер проблеми зумовив її висвітлення у наукових дослідженнях з цілого комплексу суміжних наук: документознавства, книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, інформатики, теорії наукових комунікацій, наукознавства та ін. Певне уявлення про комунікаційні процеси у фаховому середовищі можна отримати, вивчаючи праці провідних українських книгознавців, бібліотекознавців, бібліографознавців, документознавців, архівознавців та ін., які стосуються питань історії, теорії, методики, організації діяльності в галузі, адже, по суті, здобутки вітчизняного книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства, архівознавства та результати практичної діяльності базуються і є наслідками комунікаційних процесів.

Завдання: визначити основні зміни у системі наукових та професійних комунікацій в означені періоди, проаналізувати прояви принципу наслідування.

Дослідження поєднує два хронологічних етапи: перша третина ХХ ст. (1900–1930) та період з 1990-х років і до сьогодні, що зумовлено кардинальними змінами у документно-інформаційних комунікаціях загалом та професійних комунікацій зокрема. Це дало змогу здійснити історико-порівняльний аналіз структури фахових комунікацій у різні історичні періоди, визначити основні тенденції їх становлення і розвитку.

Наукова і професійна комунікація є специфічною формою соціальних відносин, за яких відбуваються обмін інформацією, професійна взаємодія і взаємне стимулювання наукової діяльності. Сучасні наукові комунікації розглядаються як складний багатокомпонентний процес, що поєднує у собі форми, види, канали, засоби комунікації та суб'єктів наукової комунікації. Традиційно, починаючи з праць американського соціолога Г. Мензела, розрізняють «формальні» комунікаційні процеси, засновані на використанні наукових документів, та «неформальні» комунікаційні процеси, що взаємно доповнюють одне одного.

Кожна епоха розвитку науки і практики вносить свої зміни у систему наукових і професійних комунікацій, однак попередні методи і засоби комунікацій не витісняються новими, а лише ними доповнюються. Для сучасної системи наукових і фахових комунікацій притаманна складна структура, у якій наявні та використовуються всі канали, створені протягом різних періодів її розвитку.

Важливим каналом формування професійної орієнтації більшість дослідників вважали саме систему професійної періодики, тому значне місце у науковому доробку вітчизняних вчених, присвяченому вивченню професійних комунікаційних процесів, належить науковим працям про періодичні видання. Показовим є те, що більшість з них стосується або періоду 1920–30-х років, або кінця ХХ — початку ХХІ ст., що, власне, і характеризує наступність розвитку галузевої науки та практики й тих комунікаційних процесів, що відбуваються у науково-професійному середовищі.

У першій третині ХХ ст. в українській науковій думці дослідження теорії та історії книги, бібліографії, окремих напрямів бібліотечної, документної, архівної справи та інших споріднених і суміжних наукових дисциплін об'єднувалися загальним поняттям «бібліологія». Система професійних комунікацій у цей час почала формуватися під впливом діяльності професійних товариств, що об'єднували провідних вітчизняних науковців і практиків галузі. Значну роль у створенні системи галузевих фахових комунікацій відіграли й науково-дослідні установи, що, насамперед, розвивали формальні комунікаційні канали. Аналіз засвідчує їх активний вплив на формування системи фахових комунікацій через провадження науково-дослідної, освітньої, просвітницької діяльності, оформлення та опублікування результатів досліджень, організацію галузевих конференцій, нарад, виставок, видання фахових часописів, налагодження системи підвищення кваліфікації працівників галузі тощо. Поряд з офіційними суб'єктами (державними установами), комунікацію у документно-інформаційній сфері провадять і громадські об'єднання. Паралельно українська бібліологія і, відповідно, професійна комунікація, розвивається у середовищі української еміграції, переважно зосереджуючись у діяльності наукових товариств та об'єднань.

Таким чином, розглядаючи процеси професійної комунікації у вітчизняному документно-інформаційному середовищі першої третини ХХ ст., можна дійти висновку про те, що активно використовувались як формальні, так і неформальні канали.

У 1930-х роках фахові наукові та комунікаційні процеси в Україні почали різко згортатися. Унаслідок цього багато напрацювань вітчизняних галузевих науково-дослідних установ, наукових шкіл, наукових товариств, окремих вчених були виведені з вітчиз-

няного наукового обігу аж до 1990-х років, коли у розвитку професійних комунікацій у документно-інформаційній сфері в Україні розпочався новий етап. Процеси державотворення, демократизації, розвитку національної ідеї, розбудови інформаційного суспільства, впровадження нових ринкових механізмів господарювання активізували професійну комунікацію у національних межах, а також сприяли розширенню міжнародних комунікаційних зв'язків.

Розглядаючи функціонування сучасної системи професійних комунікацій, варто вкотре наголосити на функції наслідування і спадковості, яка має досить чітко виявлення. На нових засадах здійснюється діяльність провідних науково-дослідних установ галузі, водночас багато функцій цих установ у новітній період є розвитком тих принципів, що були покладені в основу їхньої діяльності у першій третині ХХ ст. У галузі було створено декілька нових професійних об'єднань, які разом з тим своїми програмними, у т.ч. комунікаційними завданнями дуже співзвучні з професійними осередками першої третини ХХ ст. Важливим каналом професійної комунікації в галузі залишаються міжнародні наукові та науково-практичні конференції.

Безперечно, одним із основних каналів професійної комунікації є галузева періодика. З одного боку, вона оперативно відображає стан галузі у певний період, висвітлює тенденції науково-дослідної роботи, просуває у практику нові ідеї, досвід, а з іншого — формує основу для предметного аналізу минулого і сьогодення галузевої науки та практики, прогностичної діяльності, визначення напрямів розвитку наукових досліджень.

Система традиційних професійних комунікацій з 1990-х років розширюється за рахунок появи нових спеціалізованих видань, співробітництва фахівців у межах досліджень за грантами й міжвідомчими проектами, активно розвиваються такі форми фахової взаємодії, як фокус-семінари, симпозіуми, стажування, фахове листування, міжособистісний обмін інформацією.

Висновки. Професійна комунікація у документно-інформаційній сфері є складним багатокомпонентним процесом, що об'єднує суб'єктів книжкової, бібліотечної, бібліографічної, документної, архівної, видавничої справи та інших споріднених галузей науково-практичної діяльності. У структурі професійних комунікаційних відносин органічно поєднані формальні, засновані на документах,

та неформальні комунікаційні процеси, що здійснюються з використанням специфічних каналів і засобів обміну інформацією.

Ключовим каналом формальної професійної комунікації є комплекс фахових періодичних видань. Дослідження засвідчило, що галузеві фахові періодичні видання незалежно від періоду їх функціонування (перша третина ХХ ст. чи початок ХХІ ст.) мають схожу тематико-типологічну структуру, зумовлену структурою галузевого наукового знання і практичної діяльності. Разом з тим сучасна фахова періодика є віддзеркаленням інноваційних процесів, що нині відбуваються в розвитку суспільства, технологій, науки і практики.

Система традиційних професійних комунікацій документно-інформаційної сфери зазнає диверсифікації каналів, засобів та інструментів інформаційного обміну. Тому сьогодні вона має складну структуру, у якій наявні та використовуються всі канали, створені протягом різних періодів її розвитку, фахова інформація має нелінійну організацію та багатовимірне подання.

Важливими комунікаційними структурами у системі фахових комунікацій документно-інформаційної сфери є науково-дослідні установи, наукові товариства і професійні об'єднання, які створюють умови для функціонування всього комплексу галузевих професійних комунікацій, формальних і неформальних, внутрішніх і зовнішніх.

Вкотре потрібно наголосити на тому, що трансформація у системі професійної комунікації відбувається за принципом наслідування і спадковості.

Джерела

1. Сошинська В.Є. Професійна комунікація як фактор розвитку книжкової галузі : автореф. дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій : 27.00.03 / Вікторія Євгенівна Сошинська ; КНУКіМ. — К., 2013. — 20 с.

В статье представлены некоторые результаты изучения профессиональной коммуникации в отечественной документно-информационной сфере двух периодов: первой трети ХХ в. (1900–1930) и периода с 1990-х гг. и до настоящего времени.

Ключевые слова: профессиональная коммуникация, коммуникационные процессы, документно-информационная сфера.

The article presents some results of professional communication research in the national documentary and information sphere during two periods: the first third of the XX century (1900–1930) and the period since 1990s to the present.

Key words: professional communication, communication processes, documentary and information sphere.

УДК 005.92

Спрінсян В.Г.,

*завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності
Одеського національного політехнічного університету,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
заслужений працівник освіти України*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІСЦЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

У статті розглянуто загальні питання щодо місця документаційного менеджменту в прийнятті управлінських рішень, схарактеризовано види управлінських рішень, описано модель їх прийняття за допомогою документаційного менеджменту.

Ключові слова: документаційний менеджмент, управлінські рішення, документознавець-менеджер, організаційні заходи підприємства.

Мета статті — обґрунтування місця документаційного менеджменту в процесі прийняття управлінських рішень.

Документаційний менеджмент — це складна динамічна документно-комунікаційна система, яка забезпечує керівництво документацією, документними структурами, процесами і технологіями, є організаційною базою, на основі і за допомогою якої здійснюється управління документацією підприємства та приймаються управлінські рішення.

Документаційний менеджмент у процесі прийняття управлінських рішень можна розглядати як комплекс організаційних заходів, узгоджених між собою за термінами і способам проведення та спрямованими на ефективне управління документацією.